

ARHITEKTUUR

- **arhitektuuribürood**
- **sisearhitektuuribürood**
- **maastikuarhitektuuribürood**

Ettevõtete arv: 467 ettevõtet (2003. a)

Töötajate arv: 2030 inimest (2003. a)

Käive: 800 mln kr (2003. a)

Arenenud Euroopa riikides tunnustatakse arhitektuuri kui üht kultuuri ja elukeskkonna osa. Arhitektuur on üks olulisemaid inimese elukeskkonna kujundajaid nii kultuurilises kui ka majanduslikus mõttes. Esmajärjekorras annab arhitekti töö ühiskonnale otsest, silmaga nähtavat kasu – ruumi planeerimine vastavalt tellija esmastele vajadustele. Arhitektuuri omapäraks võib pidada selle valdkonna tihedat sõltuvust konkreetsest tellijast. Samas on arhitektuuril (inimest ümbritseval ruumilisel tehiskeskkonnal) teine, silmale nähtamatu ja mitte vahetut materiaalselt toov aspekt, milleks on inimsõbraliku, turvalise ja tervisliku elukeskkonna loomine. Arhitektuuripoliitika väljatöötamisel on seatud eesmärgiks käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust.¹

Käesoleva uurimuse raames on loomemajanduse valdkondade kaardistamisel tegevused jagatud nelja tsüklisse:

- originaallooming
- tootmine
- levitamine
- tarbimine / müük.

Loometegevust arhitektuuri valdkonnas on defineeritud kui protsessi, mis hõlmab ruumilise planeerimise, sisearhitektuuri ning ehitiste ja maastiku planeerimisega seotud tegevusi. Arhitektuuri loovprotsessi käigus ühendatakse tehnoloogilised võimalused ja keskkonnast lähtuvad tingimused esteetiliste eesmärkide ja tarbijate ootustega.

Arhitektuuriteenuste pakkumise valdkond hõlmab 3 alavaldkonda:

- arhitektuur, arhitektuuribürood/arhitektid, kes tegelevad ehitiste projekteerimisega,
- sisearhitektuur, sisearhitektuuribürood/sisearhitektid, kes tegelevad sisekujundusega,
- maastikuarhitektuur, maastikuarhitektuuribürood/arhitektid, kes tegelevad maastikuarhitektuuri projekteerimisega ja teostamisega.

Arhitektuuri kui loomemajanduse valdkonna ideede realiseerimine toimub valdavalt projekteerimisfirmade tegevuse kaudu, seega on arhitektuuriga seotud tegevusteks linnaplaneerimine, ehituste planeerimine, kultuuripärandi säilitamine, ehituse järelevalve jne.

Arhitektuuri ja selle alavaldkondi iseloomustav statistika erineb Statistikaameti ja Äriregistri andmebaasides kahjuks olulisel määral (näit. käive 1,9 korda, töötajate arv 2,25 korda jne). Kuna Statistikaameti andmetes on arhitektuuri valdkond suhteliselt vähe struktureeritud, siis on valdkonda analüüsitud valdavalt Äriregistri andmetest lähtudes.

Eesti Projektbüroode Liit (EPBL) on Eesti ehitusvaldkonna projekteerimis- ja konsultatsioonialal tegutsevate sõltumatute organisatsioonide vabatahtlik ühendus, kelle liikmeskonda kuuluvate organisatsioonide käive moodustab üle 50% valdkonna kogukäibest ja töötajaskond üle 35% kõigist töötajatest. Analüüsil on täiendavalt kasutatud ka EPBL statistilisi andmeid.

¹ Eesti Arhitektide Liit. Eesti Arhitektuuripoliitika.

LÜHIKOKKUVÕTE

Arhitektuuri valdkond on üks olulisemaid inimese elukeskkonna kujundajaid nii kultuurilises kui majanduslikus mõttes. See on pikaajalise traditsiooniga ja suhteliselt suurt töötajaskonda siduv majandusvaldkond Eestis. Viimase aastakümne Eesti kiire majanduskasv ja ehitusbuum on pakkunud arhitektidele palju tegutsemisvõimalusi, kuigi tundub, et Eesti ühiskond ei teadvusta veel vajalikul määral meid ümbritsevat linnaruumi kui inimeste maailmavaate ja väärtushinnangute mõjutajat. Sellest tingitult ka probleem arhitektide ja kinnisvaraarendajate vaheliste prioriteetide kehtestamisega.

Esmajärjekorras hinnatakse arhitekti tööd ühiskonnale antava otsese kasu alusel – planeerimine vastavalt tellija esmastele vajadustele ning arhitektide-projekterijate võime tarbimisühiskonda edasiarendavaid tehnilisi uuendusi kiirelt ellu rakendada. Arhitekti loomingut käsitletakse tihti vaid kui ühte abivahendit ühiskonna (tellija) majanduslike huvide rahuldamiseks. Samas jääb tähelepanuta teine, silmale nähtamatu ja mitte vahetult materiaalselt tulu toov aspekt. Tähtsamad aspektid oleks siinjuures inimsõbraliku elukeskkonna loomine, turvalise keskkonna loomine (inimese kaitse teda ümbritseva tehiskeskkonna negatiivse mõju eest kui ka looduse kapriiside eest) ning tervisliku keskkonna loomine. Arhitektuuri kui kultuuri väärtusi peetakse ühiskonnas teisejärguliseks.

Eeltoodust lähtudes hinnatakse arhitektuuri osa riigi majanduses valdavalt otsest kasu andvast aspektist. 2003. aastal tegutses Eestis arhitektuuri valdkonnas 467 ettevõtet üle kahe tuhande töötajaga ning valdkonna käive oli ligikaudu 800 mln krooni. Seejuures ei võimalda olemasolev statistika eristada arhitektide, arhitektuurse insener-tehnilise projekteerimise ja ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise osa antud valdkonna majanduslikus tegevuses. Üheks võimaluseks seda teha oleks valdkonna töötajaskonna analüüs nende hariduslikust aspektist lähtuvalt, mis eeldaks aga vastavat süvauuringut.

Käesolev uuring näitas, et projektasutustes töötavad arhitektide kõrval väga paljude erialade spetsialistid. Hinnangud näitasid, et üldiselt ollakse nende ettevalmistamise tasemega rahul. Probleemiks on mõningate erialade insener-projekterijate vähene ettevalmistamine või üldse nende puudumine.

Arhitektuuri valdkonna nõudlust võib hinnata ehitussektori tegevuse kaudu, kuna valdavalt realiseeruvad arhitektide ja projekterijate töö tulemused ehitussektoris. Ehitussektori osa SKP-s on Eestis aasta-aastalt kasvanud (2004. a 10,5%) ja andis 2004. a 6,6% SKP-st.

Arhitektuuri teise aspekti väljundit mõjutab käesoleval ajal madal arhitektuuri ja planeerimisalane suutlikkus kohalike omavalitsuste tasandil, samuti kinnisvara- ja ärihuvide domineerimine loovuse üle.

Arhitektuuri valdkonna areng jätkub lähiaastatel seoses jätkuva ehitusturu kasvuga. Lahendamist vajaks loogilise ahela taastamine: tellija – arhitekt – insener-projekterija-konsultant – ehitaja. See looks eelduse arhitekti kui idee autori ja loomingulise juhi muutmiseks projekti juhiks ning väärtustaks arhitekti kui loomeisikut. Riigipoolset toetust on jätkuvalt vaja arhitektuuripärandi kui rahvuskultuuri ajaloo ühe olulise osa kaitsmiseks ja säilitamiseks.

PAKKUMINE

Ettevõtete arv sektoris

2003. aastal tegeles arhitektuuri sektoris tootmise ja teenuste pakkumisega 467 ettevõtet.²

Nimetatud ettevõtted jagunesid järgnevalt:

- arhitektuurse projekteerimise ja nõustamisega tegelevad – 253,
- ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise ja nõustamisega – 189,
- linnaplaneerimise ja maastikuarhitektuuriga – 19
- muu arhitektuuriga seotud nõustamine - 6.

EPBL liikmesfirmadest (kokku 47) moodustasid inseneribürood 66%, arhitektuuribürood 17%, segabürood 11% ja sisearhitektuuribürood 6%.

Töötajate arv sektoris

Arhitektuuri- ja ehitusliku insener-tehnilise projekteerimise valdkonnas töötas 2003. aastal 2025 inimest, neist ligikaudu pooled (1161) arhitektuurse projekteerimise ja nõustamise valdkonnas.

FIE-dena oli registreeritud 25 inimest.³

Erialade lõikes töötas sektoris aastatel 2002-2004 keskmiselt aastas:

- arhitekte, linna- ja liiklusplaneerijaid – 1 tuhandet in,
- ehitusinsenere – 1,5 tuhandet in,

2000. aasta rahvaloenduse andmetel oli vastavatel ametialadel töötajaid:

- arhitektid, linna- ja liiklusplaneerijad – 905, neist linnades 788,
- ehitusinsenere – 1073, neist linnades 924.⁴

Turu maht

Turu kogukäive valdkonnas moodustas 2003. aastal 800179 tuhat kr. Valdonna ettevõtete puhaskasum oli 118268 tuhat krooni ja kahjum 16551 tuhat kr.⁵ Äriregistri andmetel välja toodud alavaldkondade TOP ettevõtetest (kokku 35 ettevõtet) töötasid kasumiga 33 ettevõtet ja vaid 2 näitasid 2003. a. kahjumit.

² Äriregistri andmed

³ Maksu- ja Tolliamet.

⁴ Statistikaamet, rahvaloenduse andmed

⁵ Äriregistri andmed

Ekspordivõime ja impordi osatähtsus

Ekspertide hinnangul on valdkonna ekspordi potentsiaal käesoleval ajal tagasihoidlik. Seda kinnitavad ka Statistikaameti andmed, mille järgi eksport moodustas 2003. a. vaid 0,36% käibest (2 843 tuh kr). Eksportivate ettevõtete osakaal sõltub ekspertide hinnangul põhiliselt üksikute projektide realiseerimisest väljapoole vabariiki ning kindlat eksportivate ettevõtete arvu on seetõttu raske nimetada.

Impordi maht 2003. a. oli 504 tuh kr, mis moodustas 0,06% käibest.

Valdkonna ettevõtete TOP käibe alusel

Äriregistri andmetele tuginedes on esitatud valdkonna suuremate ettevõtete TOP müügitulu alusel ja nende osatähtsus kogu valdkonna käibest (vt tabel 1 ja lisa 1). Ekspertide arvates on projektfirmade paigutamine ühe või teise EMTAK koodi alla küsitav. Seetõttu on ettevõtete TOP-i väljatoomisel eraldi vaadatud vaid linnaplaneerimise ja maastikuarhitektuuri ning teisi arhitektuurfirmasid käsitletud koos. Viimaseid on valikusse võetud 15.

Firmade klassifitseerimise küsimusega ja antud valdkonna Äriregistri andmete korrastamisega tuleks tulevikus kindlasti tõsisemalt tegeleda.

Tabel 1. Valdkonna ettevõtete TOP käibe osatähtsus valdkonna kogukäibest, 2003

EMTAK kood	Valdkond	Kokku ettevõtteid	Kokku käive, tuh kr	TOP ettevõtteid	TOP käive, tuh kr	TOP kogukäibest, %
7420	Arhitektuurne, insener-tehniline projekteerimine ja nõustamine	448	777636	15	255278	32,8
74203	Linnaplaneerimine ja maastikuarhitektuur	19	22543	10	17982	79,8
KOKKU 742	Arhitekti ja inseneritegevused	467	800179	25	273260	34,2

Allikas: Äriregister

Eesti Projektbüroode Liidu (EPBL) liikmeskonda kuuluvate ettevõtete jagunemine käibe suuruse alusel on toodud tabelis 2, kust nähtub samuti, et suured firmad on olulisemad müügituru kujundajad.

Tabel 2. EPBL firmade jaotus käivete suuruse alusel

Käibe suurus, mln krooni	Firmade arv	% firmadest	Käive, mln krooni	% käibest
Üle 20,0 mln krooni	5	10,6	158,78	36,9
10,0 – 20,0 mln krooni	10	21,3	147,17	34,2
5,0 – 10,0 mln krooni	11	23,4	80,90	18,8
3,0 – 5,0 mln krooni	8	17,0	31,93	7,4
1,5 – 3,0 mln krooni	3	6,4	5,83	1,4
0,5 – 1,5 mln krooni	10	21,3	5,82	1,3
Kokku	47	100,0	430,43	100,0

Allikas: Eesti Projektbüroode Liit

Pakkumise regionaalne jaotus

Pakkumise regionaalse jaotuse hindamisel on lähtutud nii Äriregistri antud valdkonna ettevõtete TOP andmetest (vt tabel 3) kui ka Eesti Projektbüroode Liidu andmetest (vt tabel 4).

Tabel 3. Arhitektuuri valdkonna regionaalne jaotus käibe alusel, 2003

Maakonnad	Osatähtsus valdkonna käibest, %
Harju maakond	79,1
sh Tallinn	78,4
Järva	1,6
Lääne-Viru	0,4
Põlva	1,5
Pärnu	1,1
Tartu	13,5
Viljandi	2,8
Kokku Eestis	100,0

Allikas: Autorite arvutatud äriregistri poolt esitatud firmade TOP-i alusel.

Tabel 4. EPBL liikmesfirmade arv asukoha järgi

Firma asukoht	Firmade arv	Osatähtsus, %
Harju maakond	40	85,2
sh Tallinn	39	83,0
Pärnu	1	2,1
Põlva	1	2,1
Rakvere	1	2,1
Tartu	4	8,5
Kokku	47	100,0

Allikas: Eesti Projektbüroode Liit

NÕUDLUS

Siseturu tarbimismaht

Kodanike põhiõiguste tagajana lasub riigil vastutus elukeskkonna eest. Selleks, et riigi arhitektuuri tase oleks kõrge, on vaja, et see valdkond oleks riigi tasandil väärtustatud. Turumajanduse arenedes kasvab avaliku sektori vastutus planeerimise, arhitektuuri ja ehitamise valdkondades, sest ehitatav keskkond jääb püsima aastakümneteks. Samas kasvab vajadus kavandada järjest suurema mastaabiga ruumilisi üksusi – linnaosi, infrastruktuurikogumeid ja nendevahelisi ühendusteid. Riigi ülesandeks on tagada ühtne arhitektuuripoliitika, mis on aluseks uue keskkonna kujundamisel arvestades riigi ja selle kodanike vajadusi ning tagades keskkonna püsimise tulevastele põlvkondadele.⁷

Planeerimise, kavandamise ja ehitusalase korralduse on riik vastava seadusandluse kaudu andnud kohalikule omavalitsusele, kellel on võimalus kehtestada ja rakendada kohalikke nõudeid, pikaajalisi programme ja strateegiaid planeerimises ja arhitektuurses kavandamises.

Arhitektuuri valdkonna nõudlust võib hinnata ehituse sektori tegevuse kaudu. Kuigi arhitektide ja projekteerijate töö tulemused realiseeruvad ehituses mitte samal aastal, vaid teatud viitaja võrra hiljem, on tabelis 5 toodud andmed Eestis omal jõul tehtud ehitustööde mahu kohta 2003. a. Kokku tehti ehitustöid Eestis 2003. a. 24,7 miljardi kr eest, neist omal jõul 15,6 miljardit krooni.

⁷ Eesti arhitektuuripoliitika.

Tabel 5. Omal jõul tehtud ehitustööd ehitise tüübi järgi, 2003

Ehitise tüüp	Tööde maht, mln kr	Osatähtsus kogumahust, %
Eluhooned kokku	2487	15,9
sellest remont	979	6,3
Mitteeluhooned kokku	7680	49,3
sellest remont	4407	28,3
sh büroohooned	1362	8,7
kaubandus- ja teenindushooned	1492	9,6
hotellid, majutus- ja toitlustushooned	603	3,9
transpordi- ja sidehooned	373	2,4
tööstushooned	2107	13,5
meelelahutus- haridus-, tervishoiu jne hooned	1243	8,0
muud	501	3,2
Rajatised kokku	5428	34,8
sellest remont	3378	21,7
sh torujuhtmed, side- ja elektriliinid	2073	13,3
heitvee- ja jäätmekäitlusrajatised	310	2,0
transpordirajatised	2423	15,5
muud	621	4,0
KOKKU	15595	100,0

Allikas: Statistikaamet

2003. a. kasvas eelneva aastaga võrreldes eriti eluhoonete ehitus (kasv püsivahendades 24%). Nõudlus uute eluruumide järele mõjutab oluliselt ka arhitektuuri ja projekteerimise sektori kasvu.

Nii nagu teisteski valdkondades, on ehitusturg kasvanud eeskätt Harju maakonnas ja Tallinnas. Seda iseloomustab tabel 6.

Tabel 6. Ehitustegevus regionaalselt, 2003

Maakonnad	Valminud eluruumid		Valminud mitteeluruumid	
	Arv	tuh m ²	Arv	kasulik pind tuh m ²
Harju maakond	1649	145,8	461	315,3
sh Tallinn	1287	107,4	97	173,9
Hiiu	9	1,0	15	2,7
Ida-Viru	34	4,1	219	43,3
Jõgeva	8	1,0	69	4,6
Järva	13	2,2	48	10,5
Lääne	9	1,1	38	5,6
Lääne-Viru	16	2,5	55	56,0
Põlva	13	1,7	37	12,9
Pärnu	193	14,4	141	45,2
Rapla	7	1,1	34	9,7
Saare	36	3,1	35	7,9
Tartu	367	31,0	168	59,7
Valga	43	3,8	68	29,1
Viljandi	23	2,1	79	22,7
Võru	15	2,0	88	14,0
Kokku Eestis	2435	216,9	1555	639,2

Allikas: Statistikaamet

ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

Finantseerimine

Arhitektuuri valdkonna finantseerimise põhiliseks allikaks on äritulu, kuna arhitekti- ja projekteerimis-inseneriteenuseid pakkuvad ettevõtted on tüüpilised äriettevõtted. Mitmesuguste fondide vahendid moodustavad vaid tagasihoidliku osa valdkonna tuludest, olles suunatud arhitektuuri kui kunsti toetuseks.

Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali tegevuse prioriteediks on nii arhitektuuri kunstilise poole kui sotsiaalse tundlikkuse ja kunstiteaduse säilitamine, arhitektide tegevuse tutvustamine ning arhitektuurialase kasvatusse tõhustamine. 2003. a. finantseeriti Eesti Kultuurkapitalist arhitektuuri valdkonda 6 282 tuh kr ja 2004. a. 8093 tuh kr, mis moodustas vastavalt 6,8% ja 7,0% fondi toetustest.

Eesti Rahvuskultuuri Fondist maksti 2004.-2005. aastal arhitektuuriprojektide toetuseks stipendiume 30 tuh kr, mis moodustas kogu stipendiumideks makstavast summast ligikaudu 1%. Kogu fondi eksisteerimise perioodil (alates 1991. a.) on arhitektuuri valdkonda toetatud 510,2 tuh kr, mis moodustab 1,3% fondi toetustest.

Kultuuriministeeriumi poolt praktiliselt arhitektuuri valdkonda ei finantseerita. 2005. a. finantseeriti arhitektuurialaseid suurüritusi 500 tuh krooniga. Eelarvelisel finantseerimisel on Eesti Arhitektuurimuuseum, mida Eesti loomemajanduse kaardistamise töös käsitletakse muuseumide valdkonnas.

Seadusandlik regulatsioon

Planeerimisseadus (vastu võetud 13.11.2002). Seaduse eesmärk on tagada võimalikult paljude ühiskonnaliikmete vajadusi ja huvisid arvestavad tingimused säästva ja tasakaalustatud ruumilise arengu kujundamiseks, ruumiliseks planeerimiseks, maakasutuseks ning ehitamiseks.

Ehitusseadus (vastu võetud 15.05.2002). Seadus sätestab nõuded ehitistele, ehitusmaterjalidele ja -toodetele ning ehitusprojektidele ja ehitiste mõõdistusprojektidele, samuti ehitiste projekteerimise, ehitamise ja kasutamise ning ehitiste arvestuse alused ja korra, vastutuse käesoleva seaduse rikkumise eest ning riikliku järelevalve ja ehitusjärelevalve korralduse.

Loovisikute ja loomeliitude seadus (vastu võetud 01.01.2005). Seaduse eesmärgiks on tagada loovisikutele, eeskätt vabakutselistele loovisikutele elementaarne toimetulek ja sotsiaal- ning raviturva miinimum. Samuti peab seadus korrastama ja reguleerima loovisikuid ühendavate ja esindavate erialaliste loomeliitude kui mittetulundusühingute staatust ning funktsiooni. Seaduse kõige üldisemaks eesmärgiks oleva turvavõrgu loomine eeskätt vabakutselistele loovisikutele tähendaks eesti rahvuskultuuri järjepideva toimimise ja kvalitatiivse edenemise olulist toetamist, mis tõstaks loomeinimestes kindlus- ja oma vajalikkuse tunnet ning tuleks nii pikas kui lühemas perspektiivis kasuks kogu eesti professionaalsele kultuurile ja kunstile. Seda seadust peavad eksperdid sotsiaalse kaitse tagamise seisukohast eriti oluliseks.

Muinsuskaitseadus (vastu võetud 27.02.2002). Muinsuskaitseadus reguleerib riigi- ja kohaliku omavalitsuse organite ning mälestiste omanike ja valdajate õigusi ja kohustusi kultuurimälestiste ja muinsuskaitsealade kaitse korraldamisel, samuti mälestiste ning muinsuskaitsealade säilimise tagamisel. Mälestis on riigi kaitse all olev kinnis- või vallasasi või selle osa või asjade kogum või terviklik ehitiste rühm, millel on ajalooline, arheoloogiline, etnograafiline, linnaehituslik, arhitektuuriline, kunstiline, teaduslik, usundilooline või muu kultuuriväärtus, mille tõttu see on käesolevas seaduses sätestatud korras tunnistatud mälestiseks.

Säästva arengu seadus (vastu võetud 22.02.1995). Seadus sätestab säästva arengu rahvusliku strateegia alused ning looduskeskkonna ja loodusvarade säästliku kasutamise alused.

Nõuete kehtestamine puuetega inimeste liikumisvõimaluste arvestamiseks detailplaneeringutes ja üldkasutatavates ehitistes (hoonetes ja rajatistes) ning nende projektides (Keskkonnaministri määrus 18.05.1999).

Autoriõiguse seadus (vastu võetud 12.12.1992). Seaduse eesmärk on tagada kultuuri järjepidevus ja kultuurisaavutuste kaitse, autoriõigusel põhinevate tootmisharude ja rahvusvahelise kaubanduse areng ning luua autoritele, teose esitajatele, fonogrammitootjatele, raadio- ja televisiooni-organisatsioonidele, filmi esmasalvestuse tootjatele, andmebaasi tegijatele ning teistele käesolevas seaduses nimetatud isikutele soodsad tingimused teoste ja muude kultuurisaavutuste loomiseks ja kasutamiseks.

Organiseeritus

Eesti Arhitektide Liit (EAL) – liikmeid 373 ja 3 alasektsiooni:

EAL Tartu sektsioon

EAL Pärnu sektsioon

EAL senioride sektsioon

EAL on loodud 1922. a. ja on professionaalseid arhitekte ühendav vabatahtlik ühendus. Liit tegeleb arhitektide huvide eest seismisega, maailma arhitektuuriorganisatsioonidega suhtlemisega, võistluste ja näituste korraldamisega, arhitektuurihariduse edendamisega, avalikkuse teavitamisega jne. On Rahvusvahelise Arhitektide Liidu (Union Internationale des Arcitectes) ja Euroopa Arhitektide Nõukogu (Architects Council of Europe) liige. Eesti Arhitektide Liit on aktiivselt osalenud Eesti Arhitektuuripoliitika (vastu võetud 22.10.2002) väljatöötamisel ning Arhitektuurivaldkonna tegevuskava koostamisel.

Eesti Sisearhitektide Liit (ESL) – 138 liiget.

ESL on asutatud 1990. a. ESL on oma kutsealal tegutsevate sisearhitektide vabatahtlik loominguline ühendus eesmärgiga liita kolleege kutseaadete - kohustuste ja õiguste tegusaks edendamiseks ning kaitsmiseks. ESL eesmärgiks on arendada erialaseid teadmisi, organiseerida omavahelist suhtlust ning olla abiks suhtlemisel teiste Eesti ja välisriikide erialaliitudega. On Rahvusvahelise Sisearhitektide Ühenduse (IFI) liige.

Eesti Maastikuarhitektide Liit (EMAL) – 22 liiget.

Eesti Maastikuarhitektide Liit on 2003. a loodud maastikuarhitektide, maastikuarhitektuuriteadlaste vabatahtlik loominguline erialaühendus. Eesmärgiks on esindada ja edendada maastikuarhitektuuri eriala Eestis, korraldada erialaseid konkursse, osaleda maastikuarhitektuuri kutseala korraldamisel Eestis, teha ettepanekuid maastikuarhitektuurse pärandi kaitse alla võtmiseks jne.

Eesti Projektbüroode Liit (EPBL) – 47 juriidilist isikut (nii arhitekti- kui ka inseneribürood) 743 projekteerijaga. EPBL on asutatud 1994. a. ning on ehitusvaldkonna projekteerimis- ja konsultatsioonialal tegutsevate sõltumatute organisatsioonide vabatahtlik ühendus, mille ülesandeks on projekteerimis-konsultatsioonitegevuse arendamine, liikmetevahelise informatsiooni vahetamine ja suhtlemise soodustamine ning projekteerijate huvide kaitsmine nii sise- kui välisurul. Põhieesmärkide paremaks realiseerimiseks on Projektbüroode Liit võtnud enda ülesandeks ka oma valdkonna firmade statistiliste registrite pidamise, andmete kogumise ja avalikustamise. On Rahvusvahelise Ehituskonsultantide Föderatsiooni (FIDIC) liige.

Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Arhitektuuri valdkond omab tihedaid sidemeid eelkõige kinnisvaraarenduse ja ehituse sektoriga. Oluline valdkonna jaoks on materjalitööstuse areng, mis määrab võimalused ja tarnija-firmad. Tihe seos disaini sektoriga, seda eeskätt sisearhitektuuri osas. Ekspertide hinnangul võiks sisearhitektuuri käsitleda ka koos disainiga. Nii nagu kõigis ettevõtlusvaldkondades, on arhitektuuris sidemed reklaamiga. Side on ka kõigi teiste loomeliitudega ühist huvi pakkuva seadusandluse väljatöötamisel. Arhitektuurivaldkonna seoseid iseloomustab skeem lisas 2.

HARIDUS, KOOLITUS

Arhitektide professionaalsuse määrab pakutava hariduse tase. Eesti kõrghariduses on märgata tendentsi arhitektuuri ja arhitektuuriga seonduva õppe laienemise suunas. Traditsioonilise hoonekeskse arhitektuuriõppe kõrval on hakatud Eesti kõrgkoolides õpetama linnaplaneerimise, linnaehituse ja maastikuarhitektuuri erialasid.

Lisas 3 on esitatud arhitektuurialast haridust pakuvad koolid, tasemed ja lõpetajate arv aastatel 1993-2004. Turule on tulnud lisaks traditsioonilistele koolidele uusi kommertsülikoole, kuid ekspertide arvates ei vasta viimaste poolt pakutava hariduse tase alati esitatavatele nõuetele. Neid puudujääke aitab parandada erialade litsentsimine.

Projektasutustes töötavad väga paljude erialade spetsialistid: arhitektid, sisekujundajad, ehitusinsenerid, konstruktorid, geodeedid jne. Arhitektide ja inseneride vahekord erinevates projektasutustes on väga erinev, mistõttu mingit üldistust kogu valdkonna kohta teha ei ole võimalik.

TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED, TAKISTUSED

Tugevused

- Arhitektuuri ja projekteerimistegevuse aktiveerumise eelduseks on olnud kiire majanduskasv ja sellest tingitud ehitussektori kiire areng;
- Arenenud kommunikatsioonisüsteemid võimaldavad valdkonnal takistamatult tegutseda;
- Spetsialistide ettevalmistus on olnud pidev ning vastab kaasaja nõuetele;
- Spetsialiste ja organisatsioone ühendavate erialaliitluste võrgustik on hästi arenenud;
- Kuulumine rahvusvahelistesse erialaliitlustesse ja -ühendustesse annab hinnangu valdkonna taseme heale kvaliteedile;
- Varimajanduse osa valdkonna tegevuses on tähtsusetu;
- Antakse välja mitmeid valdkonna erialaseid ajakirju, mille tase on hea;
- Toimub arhitektuurivaldkonna jätkuv integreerumine teiste loomemajanduse valdkondadega.

Nõrkused

- Kiire ehitustegevuse kasvu tulemusel on tekkinud loogilisele vastupidine ahel: ehitaja, kinnisvaraarendaja – insener-projekteerija-konsultant – arhitekt, mis peaks olema vastupidine;
- Kinnisvara- ja ärihuvide domineerimine loovuse üle;
- Riigihanked, mis orienteeruvad ainult madalale maksumusele, viivad kvaliteeditaseme alla;
- Riigipoolne juhtimissüsteem on killustatud;
- Madal arhitektuuri- ja planeerimisalane suutlikkus kohalikes omavalitsustes;
- Vahepealsetel aastatel inseneride-projekteerijate vähene ettevalmistamine;
- Ei ole selget ülevaadet erialade raames antavast haridusest ja õpetatava tase kooliti (eriti erakoolides) erinev;
- Ei valmistata ette kõiki vajalike erialade spetsialiste (insener-projekteerijaid);
- Insener-projekteerijate eriala madal prestiiž ühiskonnas;
- Puudub organisatsioon, kes jälgiks autoriõiguse seaduse täitmist arhitektuuri valdkonnas;
- Infrastruktuur regioniti väga erineval tasemel, eriti tuntav on selle defitsiit maapiirkondades;

- Avalikkuse negatiivne suhtumine kaasaegsesse arhitektuuri, mis on tihti tingitud arhitektimõtte kahjustamisest ärihuvidest tulenevalt;
- Eesti Arhitektide Liidu rahastamine nõrk.

Arenguvõimalused

- Kiire majanduskasvu jätkumine;
- Käsitleda ehitatud keskkonda Eesti rahvusliku rikkuse ühe osana ning säilitada ja kasvatada selle väärtust;
- Loogilise ahela taastamine: tellija – arhitekt – insener-projekterija-konsultant – ehitaja, kinnisvaraarendaja;
- Riigi kui valdkonna põhilise reguleerija osa suurendamine (seadusandluse täiustamine ja selle täitmise jälgimine);
- Edendada ja rakendada avaliku ja erasektori koostööd;
- Riigi ja kohaliku omavalitsuse haldussuutlikkuse tõhustamine arhitektuurivaldkonna juhtimisel;
- Riigihankeseaduse muutmine loovust ja kvaliteeti väärtustavas suunas;
- Arhitekti ja inseneri töö väärtustamine;
- Arhitekti kui idee autori ja loomingulise juhi muutmine projekti juhiks;
- Uute tehnoloogiate ja uute teenuste kasutamine;
- Uute turgude avanemine EL-s;
- Edendada arhitektuurialast kasvatust ja populariseerimist;
- Kõrgkoolides antava hariduse pidev täiustamine ja kaasajastamine, selle vastavusse viimine Euroopa nõuetega;
- Toetada arhitektuuriga seotud valdkondade alase hariduse ning uurimistöö arendamist;
- Riigipoolse toetuse suurendamine arhitektile kui loomeinimesele;
- Arhitektuurivaldkonna ühtse infosüsteemi väljaarendamine;
- Soodustada arhitektuuripärandi kui rahvuskultuuri ajaloo ühe kandja säilitamist.

Takistused

- Arhitektuuriküsimuste politiseerimine ja muutmine poliitiliste kokkulepete objektiks;
- Arhitektuurivaldkonna tegevuskavas kavandatud arhitektuuripoliitikat ei ole suudetud ellu viia;
- Arhitektuurivaldkonna tagasihoidlik esindatus Kultuuriministeeriumi struktuuris;
- Ebaausa konkurentsi võimalused riigihangete korral, kus hanke võitja ei suuda projekti oma pakutud hinna tasemel realiseerida;
- Ehitaja, kinnisvaraarendaja diktaat kui valdkonna arengu pidur;
- Arhitektide autoripositsiooni nõrgenemine turujõudude surveel.

ARENGUPROGNOOS LÄHEMAKS 3-5 AASTAKS

Ekspertide hinnangul jätkub valdkonna areng lähiaastatel eeskätt seoses ehitusturu jätkuva kasvuga. Prognoositakse arhitektuuri-projekteerimistööde kasvu 1,5-2 kordseks. Ekspordipotentsiaali suurendamiseks on vajalik süvendada suhteid Euroopa projekteerimisfirmadega osalemaks suurtes rahvusvahelistes hangetes. Samas võib arvestada, et projekteerimishindade kasvades EL tasemele, tulevad turule rahvusvahelised projekteerimisfirmad. Eestis on käesolevaks ajaks turg teataval määral jagunenud edukamate projekteerimisbüroode vahel, kuid välisfirmade turule tulek võib seda jaotust muuta.

Projekteerimistööde kasvuga kaasneb tööhõive suurenemine, ekspertide hinnangul 10-25%. Piiranguks sellele võib saada vajalike oskustega inseneride-projekterijate mittepiisav ettevalmistamine. Arhitektide üleproduktiooni tõttu mõningates EL riikides võib neid lähiaastatel tulla ka Eestisse tööle.

Arhitektuurivaldkonna tegevussuunad lähiaastateks leiavad kajastamist Arhitektuurivaldkonna tegevuskavas 2004-2008.⁸

⁸ Arhitektuurivaldkonna tegevuskava 2004-2008.

EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele:

Nimi	Organisatsioon	Amet
esindaja	Eesti Arhitektide Liit	
Reio Raudsepp	Eesti Sisearhitektide Liit ARS Projekt OÜ	liige sisearhitekt
Heiki Kalberg	Eesti Maastikuarhitektide Liit	juhatuse liige
Mauno Inkinen	Eesti Projektbüroode Liit	tegevdirektor
Merike Männikus	Estkonsult OÜ	juhatuse liige, finantsdirektor
Merike Rannu	K-Projekt AS	tegevdirektor
Ago Rootsi	Teleprojekt OÜ	juhataja
Peeter Hirve esindaja	Eesti Projekt AS ETP Grupp AS	juhatuse esimees, direktor

Arhitektuuri valdkonna töö on läbi arutatud 26. oktoobril 2005 toimunud ümarlinal:

Kutsutud	Organisatsioon	Amet	Osalemine
Piret Lindpere	Kultuuriministeerium	kunstinõunik	*
Mauno Inkinen	Eesti Projektbüroode Liit	tegevdirektor	*
Külliki Tafel	Eesti Tuleviku Uuringute Instituut	projektijuht	*
Silja Kurik	Eesti Tuleviku Uuringute Instituut	projektijuht	*

EKI töögrupist osalesid:

Tiia Püss (TTÜ majandusuuringute teaduskeskus)

Evelin Ahermaa

Marje Josing

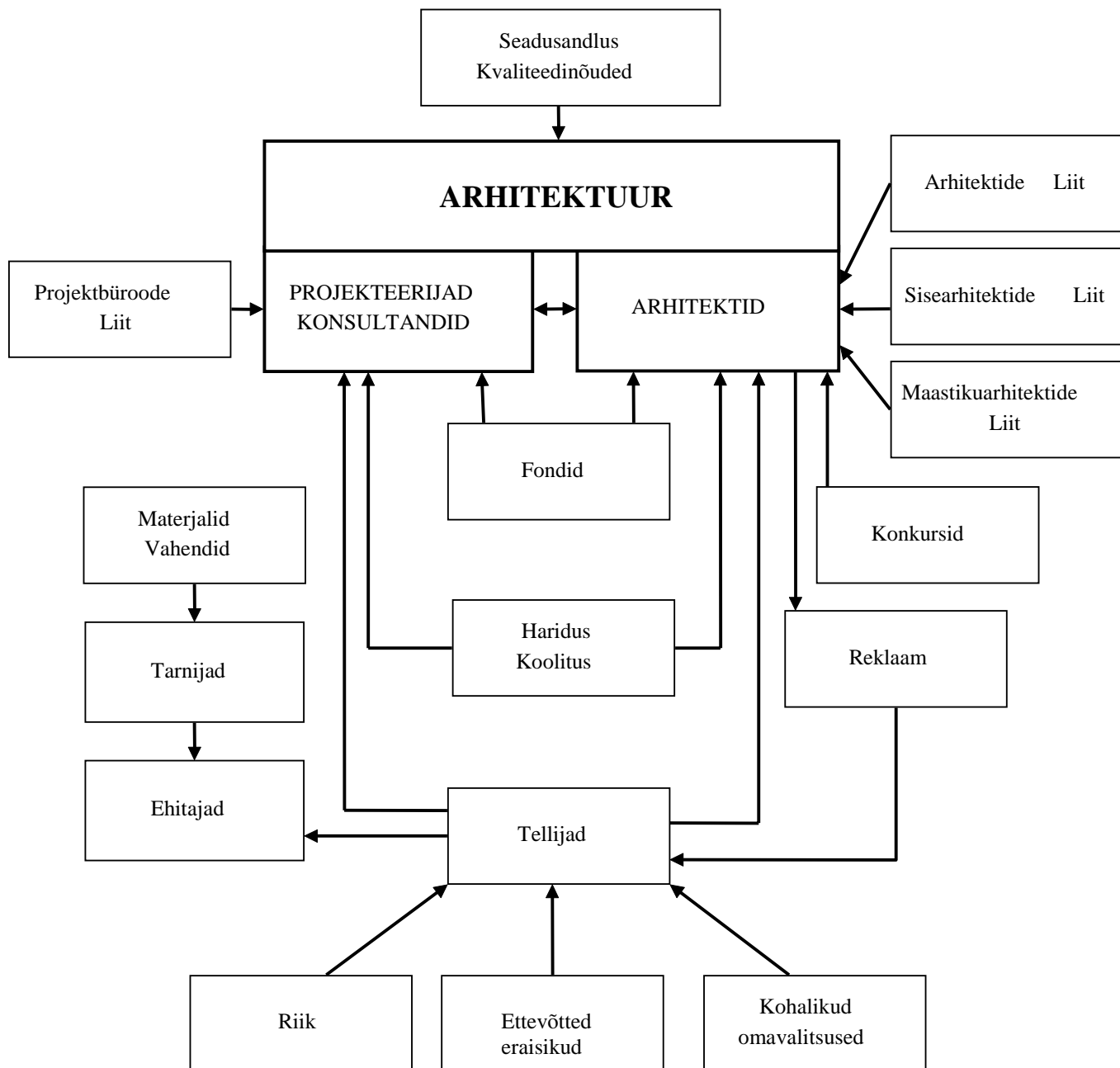
Arhitektuuri valdkonna TOP ettevõtted (alavaldkondade registri alusel)

EMTAK	Registri-	Firma nimetus	Firma aadress	Käive, tuh
kood	kood			krooni
7420	10714769	EMPOWER ENGINEERING OÜ	Hermanni 8a 10121 Tallinn	35424
7420	10037406	ETP Grupp, AS	Narva mnt 7a 10117 Tallinn	33751
7420	10329480	K-Projekt AS	Türi 10 11313 Tallinn	31086
7420	10466716	EESTI PROJEKT, AS	Kadaka tee 36 10621 Tallinn	20445
7420	10056556	NORD PROJEKT, AS	Kalasadama 4, 10415 Tallinn	19647
7420	10308058	Kommunaalprojekt, AS	Mustamäe tee 8, 10621 Tallinn	13674
7420	10226774	EA RENG, AS	Laki 19 12915 Tallinn	13174
7420	10410360	EstKONSULT, OÜ	Laki 12 10621 Tallinn	12161
7420	10424008	ENTEC, AS	Rävala pst 8 10143 Tallinn	11766
7420	10163140	TARI, AS	Ringtee 12 51013 Tartu	11405
7420	10940678	UDC, OÜ	Nunne 2 10133 Tallinn	11219
7420	10048545	PIC EESTI AS	Toompuiestee 17a 10137 Tallinn	10870
7420	10385231	RTG PROJEKTBÜROO, AS	Ülikooli 8 51003 Tartu	10807
7420	10451519	Eldeco Inseneribüroo, OÜ	Narva mnt 7a 10117 Tallinn	10548
7420	10076926	CONTACTUS, AS	Kaupmehe 14 10114 Tallinn	9301

EMTAK kood	Registri-kood	Firma nimetus	Firma aadress	Käive, tuh krooni
		Linnaplaneerimine ja maastikuarhitektuur		
74203	10765904	Reaalprojekt, OÜ	Männimäe tee 28 71010 Viljandi	9254
74203	10397576	Linnakujunduse Arendusbüroo, AS	Pihlaka 1a 11216 Tallinn	2869
74203	10908249	Metsabüroo OÜ	Vanemuise 67a-33 10911 Tallinn	1601
74203	10780826	MILLET, OÜ	Tobiase 6/1 10147 Tallinn	1395
74203	10194910	MAAPLANEERINGUD, OÜ	Mustamäe tee 51 10621 Tallinn	812
74203	10827321	Takuma Projekt, OÜ	Lastekodu 42 10113 Tallinn	531
74203	10914563	ROHELINE RUUM, OÜ	Koidu 8 Elva 61506 Tartu maakond	411
74203	10844791	Lootusprojekt, OÜ	Olevimägi 10-1 10123 Tallinn	393
74203	10223209	Disarek, OÜ	Pargi 7a Keila 76607 Harju maakond	392
74203	10914072	ARTES TERRAE, OÜ	Akadeemia 4 51003 Tartu	324

Allikas: Äriregister

Arhitektuuri valdkonna seoste skeem

Arhitektuuri ja maastikuarhitektuuri kõrg- ja kutsehariduse õppekavade lõpetanute arv aastatel 1993-2004

Õppeasutus	Õppekava nimetus	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Kokku
Õppesuund KUNSTID (21), kõrghariduse lõpetanud														
Eesti Kunstiakadeemia (Tallinna Kunstiinstituut)	Sisearhitektuur	9	5	10	8	4	9	7	16	10	10	9	9	106
Rahvusvaheline Sotsiaalteaduste Rakenduslik Kk LEX	Sisearhitektuur												9	9
MTÜ Eesti Euroinfo Ühingu Euroülikool	Sisekujunduskunstnik										30			30
Euroülikool	Sisekujunduskunstnik						11	6	4	10		23	26	80
Õppesuund 21 kokku		9	5	10	8	4	20	13	20	20	40	32	44	225
Õppesuund ARHITEKTUUR JA EHITUS (58), kõrghariduse lõpetanud														
Eesti Kunstiakadeemia (Tallinna Kunstiinstituut)	Arhitektuur	28	21	18	17	17	5	2	13	24	13	10	10	178
Tallinna Kõrgem Tehnikakool	Arhitektuur				16	14	10	16	27	22	20	27	12	164
Rakenduskunsti Kõrgem Erakool	Arhitektuuri disain (kutsekõrgharidus)											2	2	4
Eesti Põllumajandusülikool	Maastikuarhitektuur					1	14	6	9	20	19	25	20	114
Õppesuund 58 kokku, kõrgharidus		28	21	18	33	32	29	24	49	66	52	64	44	460
Õppesuund ARHITEKTUUR JA EHITUS (58), kutsehariduse lõpetanud														
Tallinna Kõrgem Tehnikakool	Arhitektuur	13	43											56
Rakenduskunsti Erakool	Arhitektuuri disain						6	4	16	14	7	10	1	58
Luuu Metsanduskool	Maastikukujundus											11	1	12
Õppesuund 58 kokku, kutseharidus		13	43				6	4	16	14	7	21	2	126

Õppeasutus	Õppekava nimetus	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Kokku
Õppesuund PÕLLUMAJANDUS, METSANDUS JA KALANDUS (62), kutsehariduse lõpetanud														
Jänedä Õppe- ja Nõuandekeskus	Aia- ja maastikukujundus						9	27						36
Suuremõisa Tehnikum	Aia- ja maastikukujundus											6	3	9
Luu Metsanduskool	Maastikuehitus												8	8
Räpina Aianduskool	Aia- ja maastikukujundus												71	71
Õppesuund 62 kokku							9	27				6	82	124
ÕPPESUUNAD KOKKU		50	69	28	41	36	64	68	85	100	99	123	172	935

Allikas: Statistikaamet